

בהר

[און דער רמב"ם איז דערנאך ממשיך: "והואיל והדבר כן אם צוה אדם כשהוא שכיב מרע ואמר כל מה שיוציא אילן זה לעניים . . זכו בהן העניים. יש גאונים שחולקין על דבר זה ואומרים שאין העניים זוכין אלא בדברים שההדיוט קונה בהם ולפיכך לא יזכה בדבר שלא בא לעולם. ואין דעתי נוטה לדברים אלו, שאין אדם מצווה להקנות והוא מצווה לקיים דבריו בצדקה או בהקדש כמו שהוא מצווה לקיים נדרו".]

שוין גערעדט כמה פעמים, אז יעדע הלכה פון תורה, איז צוגאב צו איר תוכן כפשוטו, האט זי אויך א תורה, א הוראה אין עבודה רוחנית, ובלשון הרמב"ם: "עצה" איז אן ענין פון "תיקון הדיעות": רוב דיני התורה אינן אלא עצות . . לתקן הדעות וליישר כל המעשים.

ועד"ז בעניננו: די פרטי דינים הנ"ל בקניינים

— (א) דער חילוק צווישן "המוכר פירות דקל", אדער "אילן לפירותיו", (ב) דער חילוק פון רמב"ם צווישן "דין ההדיוט בקנייתו" ("שאינו אדם מצווה להקנות") און "דין ההקדש ודין העניים" (ביי וועלכע דער אדם איז "מצווה לקיים דבריו" און דערפאר איז ער מחוייב לקיים דבריו אויך בשייכות צו א דבר שלא בא לעולם) —

זיינען פאראן בעבודה רוחנית של האדם לקונו.

א. ביי "קנינים"¹ איז א כלל — אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.² וואס דערפאר איז דער דין³ אז "המוכר פירות דקל לחבירו (איידער די פירות האבן אנגעהויבן וואקסן) יכול לחזור בו אף לאחר שבאו הפירות לעולם"; דוקא ווען מ'איז "מקנה . . הגוף לפירותיו"⁴ ("כגון . . אילן לפירותיו")⁵ איז דער דין, אז "אין זה מקנה דבר שלא בא לעולם, שהרי הגוף מצוי ומקנה (דעם גוף) לפירות".

זאגט דער רמב"ם,⁶ אז דער "דין ההקדש ודין העניים ודין הנדרים אינו כדין ההדיוט בקנייתו, שאילו אמר אדם כל מה שתלד בהמתי יהי הקדש . . אתננו לצדקה אע"פ שאינו מתקדש לפי שאינו בעולם הרי זה חייב לקיים דברו שנאמר⁷ ככל היוצא מפיו יעשה". ד.ה. אע"פ אז אויף דעם חפץ "שאינו בעולם" קען דער הקדש ניט חל זיין, פונדעסט-וועגן איז חל א חיוב אויפן גברא "לקיים דברו" — מדין נדר.⁸

(1) "שצונו בדין מקח וממכר . . וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד גוי" (פרשתנו כה, יד) — סהמ"צ להרמב"ם (מ"ע רמה). ולהעיר מהפטרות פרשתנו — "קנה לך גוי" (ירמ"ל לב, ז ואילך). ע"ש באורך. — וראה סהמ"צ להצ"צ מצות לדון במו"מ.

(2) רמב"ם הל' מכירה רפכ"ב (וש"נ בנ"כ).

(3) שם ה"ב.

(4) שם רפכ"ג (וראה שם פכ"ב הי"ד).

(5) שם פכ"ג ה"ב (וכן בפכ"ב שם).

(6) שם פכ"ב הטי"ז. — וראה גם רמב"ם הל'

ערכין וחרמין פ"ז הל"א-לג. וכבר שקוטש בנ"כ

הרמב"ם ע"ד השינויים בין שני המקומות ואכ"מ.

(7) מטות ל, ג.

(8) ראה רמב"ם כאן סוף הי"ז. הל' ערכין וחרמין

שם.

(9) כאן הטי"ז. — וראה לקמן הערה 54.

(10) סוף הל' תמורה.

— כולל כח המחשבה, הדבור והמעשה); און „פירות“ זיינען די פעולות דורך די איברים און „לבושי הנפש“ — די מחשבות דיבורים ומעשים¹⁸ של האדם (וכמחז¹⁹ „פירותיו של צדיק מצות ומעשים טובים“), וועלכע „וואקסן“ ארויס פון דעם שכל ומדות וכוחות של האדם.

און דאס איז דער חילוק צווישן „קנין פירות“ און „קנין הגוף“ אין עבודת האדם לקונו:

קנין פירות מיינט, אז א איד איז „מקנה“ צום אויבערשטן אלע זיינע מחשבות דיבורים און מעשים, וואס זיי זיינען די „פירות“ פון הנפש וכוחות²⁰ ולבושי; ער איז פולשטענדיק אפגעהיט אין דעם אלעס, אז זיין מחשבה דיבור ומעשה זאלן אלעמאל זיין בהתאם צום רצון ה', ובלשון התנאי²¹ — בנוגע דער דרגא פון א „בינוני“, לא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם ולא נקרא עליו שם רשע אפילו שעה אחת ורגע אחד כל ימיו²².

אבער דער „גוף“ — זיין עצם השכל, המדות והכוחות — איז ניט „נקנה“ גע- ווארן צום אויבערשטן; זיין מוח און הארץ זיינען ניט באפרייט פון דער אפשריות פון מחשבות ומדות רעות און תאוות²³ (וואס דערוועקן זיך אין הארץ און קומען אויף²⁴ אין מוח כו'), נאר ער

ב. דער תוכן הכללי פון עבודת השם איז — מאכן א „קנין“²⁵, דער איד איז מקנה זיך וכל אשר לו צום אויבערשטן²⁶, אז (עס זאל זיין ניכר אז) ער און אלץ וואס ער פארמאגט זיינען ברשותו ובבעלותו של הקב"ה, דורכ- דעם וואס זיין הנהגה (במעשה דיבור ומחשבה²⁷) איז אלעמאל כפי רצונו של הקב"ה.

[ו״ל שזהו דיוק לשון חז״ל²⁸ „אני נבראתי לשמש את קוני“ — ולא את בוראי — ווייל דורך דעם „שימוש“ פירט זיך אויס און ווערט נתגלה דער ענין אז דער אויבערשטער איז „קוני“; און דאס אז דער איד איז „קנינו“ של הקב"ה וועט קומען לידי גילוי בשלימות לעתיד לבוא, כאמור ביי די יעודי הגאולה²⁹ — „ביום ההוא יוסיף אד' גו' לקנות את שאר עמו גו'“. ועד״ז בימי צאתך מארמ״צ — „עם זו קניתי“³⁰].

און אין דעם „קנין“ — וואס א איד איז זיך מקנה צום אויבערשטן — זיינען פא- ראן צוויי אופנים (דרגות): קנין הגוף וקנין פירות.

דער חילוק צווישן „גוף“ און „פירות“ באדם איז: „גוף“ — איז דער נפש וגוף שלו והכוחות שלהם (כולל) — דער שכל שבמחשבות ומדות שבלב³¹ וכל הכוחות

(11) ראה סהמ״צ להצ״צ שם.

(12) ראה אבות (פ״ו, י) „ישראל קנין אחד“. וכן — ידוע הפי' במרוזל (ריש קידושין) „האשה — כנסת“ — נקנית בג' דרכים כו' (לקוית בתחלתו (א), ג). סה״מ תרל״ז ח״ב ע' רעו ואילך, תקכו ואילך). ועוד.

(13) כיון שגם הוא צריך להכיר.

(14) משנה ובריייתא סוף קידושין.

(15) ישע״י יא, יא.

(16) בבלח טו, טז (וראה לקמן הערה 55). וראה

אבות כו' לעיל הערה 12.

(17) תניא רפ״ב (וראה לקוית ויקרא ביאור לדה

ולא תשביט פ״א. ועוד). וראה לקמן הערה 40.

(18) תניא רפ״ד. רפ״ב. ועוד.

(19) ב״ר פ״ל, ו. וראה סוטה מו, סע״א. ת״א נג, ג ואילך.

(20) רפ״ב. ועד״ז שם בסוף הפרק (יז, ב).

(21) ראה בארוכה שמונה פרקים להרמב״ם פ״ו — שני אופני עבודה, „החסיד המעולה“ והכושר את יצרו. וראה סהמ״צ להצ״צ מצות זכירת מעשה עמלק (צו, א-ב).

(22) ראה תניא פ״ב בפרטיות ושם רפ״ט.

שלא בא לעולם" (ווי "פירות דקל") — אין עבודת האדם:

איינער וואס האלט ניט ביי דער דרגא פון "קנין הגוף", נאר בלויז ביי "קנין פירות", ער קען נאר "מקנה" זיין די מחשבות דיבורים ומעשים שלו להקב"ה (אבער ניט זיין "גוף", דעם שכל ומדות שבלב וכו') — דאָרף וויסן²⁶, אז ער איז בכוח צו שולט זיין (דורך מלחמה) בלויז אויף די מעשים דיבורים כו' מיט וועלכע ער פארנעמט זיך איצט בפועל; ער איז אבער ניט קיין בעה"ב צו קענען איצט "מקנה" זיין א "דבר שלא בא לעולם":

בשעת ער מאכט איצט א החלטה אז בעתיד וועט ער טאן א מעשה טוב כו' — האָט זיך דערמיט א "קנין" ניט אויפֿגעטאָן, ווייל ס'איז נישטאָ די זיכערקייט אז די מעשה בעתיד וועט געטאן ווערן בהתאם לרצון העליון (ס'איז א מצב וואָס "יכול לחזור בו").

וואָרעם וויבאלד אז זיין "גוף" איז ניט קנוי להשם און "מהותו ועצמותו של הרע הוא בתקפו". ולא חלף והלך ממנו מאומה²⁷, דאָרף ער יעדער מאל פונ־דאָסניי מלחמה האַלטן מיט דעם יצר שבלבו ומוחו ניט צו דערלאָזן אז די תאוה ורצון דהיצר זאל אַראָפקומען במחשבה דיבור ומעשה. קען במילא זיין, אז בשעת עס וועט קומען לידי פועל, וועט זיך דער יצר מתגבר זיין ר"ל און ניט לאָזן אז די החלטה טובה זאל אויסגעפירט ווערן בפועל.

האָט א שליטה אויפֿן יצר הרע און דער־לאַזט ניט אַז די מדות רעות און תאוות זאָלן קומען בפועל, צום אויסדרוק אין מחשבה דיבור ומעשה²⁸.

און קנין הגוף איז, די עבודה פון א צדיק, וואָס איז "מקנה" צום אויבערשטן (אויך) דעם עצם פון שכל ומדות, דורכ־דעם וואָס ער איז מבטל דעם עצם פון זיין יצר הרע און פון דעם עצם שכל ומדות רעות שבלב ודכל הכחות, ביז אַז אים גלוסט זיך נאָר זאָכן פון טוב וקדושה²⁹. און וויבאלד ער איז "מקנה" דעם "גוף" (של שכלו ומדות שבלב וכו') צום אויבערשטן, זיינען די "פירות" שלו (מחשבה דיבור ומעשה) בדרך ממילא קנוי צום אויבערשטן, ער דאָרף ניט לוחם זיין אויף ניט צו טאָן א פעולה (במעשה דיבור או מחשבה) נגד רצון ה', ווייל ביי אים איז מלכתחילה נישטאָ קיין רצון ותאוה אויף דעם אין האַרצן.

דאָס איז אויך איינער פון די ביאורים פאָרוואָס א צדיק ווערט אנגערופן "עבד ה'"³⁰ — ווייל עבדות איז אַן ענין פון "קנין הגוף", גופו של העבד איז קנוי לרבו, ובדרך ממילא — (כל מה שקנה עבד קנה רבו)³¹, בדוגמא לזה איז די עבודה פון א צדיק וועלכער האָט מקנה געווען זיין עצמות ומהות ("גופו") צום אויבערשטן.

ג. עפ"ז וועט מען פאַרשטיין דעם תוכן הענין פון "אין אדם מקנה דבר

(23) ראה בארוכה תניא פ"ב יג.

(24) תניא רפס"ז (אף של כאריא מישראל נאמר (פרשתנו כה, מב, נה) "עבדי ה'", והיז הלכה — רמב"ם הל' שכירות פ"ט היד (שו"ע חו"מ שס"ג ס"ג (וראה ש"ך שם סק"י). שו"ע אדה"ז חו"מ הל' שאלה ושכירות כו' סכ"א); וכהמשך הכתוב (שם, מב) "לא ימכרו ממכרת עבד" (רמב"ם הל' עבדים פ"א היה (ועוד)).

(25) פסחים פה, ב. קידושין כג, ב.

(26) ובמילא להכין עצמו מתאים לזה — התבוננות בענינים המתאימים לזה.

(27) ראה הטעמים דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם — באנציקלופדי תלמודית ערך דבר שלא בא לעולם (כרך ו ע' לא).

(28) ל' התניא פ"ג (יה, יח) ריש ע"ב — וממשיך שם: ואדברה נתחוס יו"ת בהמשך חומן כו'. וראה שם לפניו (יה, א) פ"ב (יו, סע"א).

בשעת התפלה איז אַ בינוני מעורר ביי זיך אהבה ה' בהתגלות לבו³³ וואָס דאָס פועל'ט אַז דער רע שבלבו זאָל דעמאָלט זיין „כאדם שישן“³⁴ (און אַט די אהבה לה' בשעת התפלה לאַזט איבער אַ רושם אויפ'ן אדם וואָס גיט אים אַ כח ותוקף „להתגבר ולשלוט על הרע הזה המתאווה תאוה“³⁵).

און בפרט — וויבאַלד אַז די מדת האהבה פון אַ בינוני בשעת התפלה איז ביי אים מיט אַן אמת³⁶, וואָס „שפת אמת“ תכון לעד³⁷ — ער האָט בכח צו מעורר זיין אַט די אהבה לה' (און דורכ-דעם „איינשלעפערן“ דעם רע שבלבו) „בשעת התפלה מדי יום ביומ“³⁸ — קומט אויס, אַז אַ בינוני האָט אַ (גע-וויסע) שליטה אויך אויף דעם „מהות ועצמות“ (די מדות וכי') פון דעם יצר הרע³⁸.

און דאָס גיט אַ תוספת ביאור אין דעם וואָס דער אַלטער רבי זאָגט²⁰ וועגן אַ „בינוני“, אַז „לא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם“. ד.ה. מצד מצבו בהווה³⁹ איז ער בטוח אַז „לא יעבור לעולם“, אַז אויך בעתיד וועט ער זיכער קענען שולט זיין אויפ'ן יצר הרע און נישט טאָן קיין עבירה —

ד. אַבער אַעפ"כ, איז אויך דער וואָס האָט נאָך נישט דעם כח צו אויפטאָן דעם ענין פון „קנין הגוף“ (צו איבערמאַכן אינגאַנצן די מדות שבלב ורצון שבמוח אַז זיי זאָלן זיין קנוי להשם) — האָט ער אַן עצה ווי צו „מקנה" זיין „פירותיו" שלא באו לעולם, דורך דעם וואָס ער איז „מקנה גוף לפירותיו . . כגון . . אילן לפירותיו" (ד.ה. אַז כאָטש דעם גוף עצמו קען ער נישט מקנה זיין להקב"ה, קען ער אַבער מקנה זיין דעם „גוף (בלויז בשייכות) לפירותיו“).

די הסברה אין דעם:

די עבודה פון אַ בינוני איז נישט באַ-גרענעצט בלויז²⁹ צו זיינע „לבושי הנפש" — אַז יעדער מאָל ווען בלבו וכי' ווערט נתעורר אַ תאוה ורצון איז ער בלויז לוחם צו פאַרמיידן די „הת-פשוטת" התאוה והרצון אין מחשבה דיבור ומעשה³⁰ — נאָר די עבודה איז אויך²⁹ פועל אויף די מדות ושכל עצמן, אַז ער איז כופה (ועד שעושה רושם (עכ"פ) גם בנוגע לעתיד) — דעם רע שבלבו³¹ ומוחו.

ווי דער אַלטער רבי³² איז מבאר, אַז

(29) ראה אוה"ת משפטים (ע' אקלא ואילך) שתי הדרגות בבינוני: עבד כנעני — שמצד „בחי" נצח והסכם הוא מקבל עליו עומ'ש כל היום כולו ומושל ברוחו כו'; ועבד עברי — כנגד יצירה (בחי' מדות) — שיש לו תשוקה כו' במדות שבלב (ע"ש באורך. וקאי בבינוני — ראה שם ע' אקלא, אקמ"א. וראה בארוכה דרך חיים ד"ה להביני סדר התפלה פס"ח (ט).

(30) ראה תניא רפ"ד: גם בשעה שהלב חומד כו' שם רפ"ז.

(31) זוהי עיקר מלחמת הבינוני, לשלוט על הרע שבלב ע"י שמעורר אהבה ה' בלבו (ראה תניא פ"ג (יה. ב). פס"ז.טו. ועוד) — והרי עיקר דרגת הבינוני הוא „בחי" עבד עברי (מדות) — ראה אוה"ת וד"ח שם.

(32) שם פ"ב.ג.

(33) או עכ"פ האהבה שבתעלומות מוחו ולבו (תניא פט"ז. ע"ש, שהיא „האהבה המביאה לירי עשיית המצות בלבד" (שם פ"ז — כב, סע"ב).

(34) שם פ"ג (יה, סע"ב ואילך). ובפ"ב (טז, ב) „ואז הרע שבחלל השמאלי כפוף ובטל לטוב". ועוד. — וראה שם פליה (מה, א) דגם בעת עשיית מצוה „הן בבחי' גלות שניה".

(35) שם ספ"ב (יז, ב).

(36) שם פ"ג (יט, א). ע"ש בארוכה. לקרית ריש

פרשתנו (מ, א).

(37) משלי יב, יט.

(38) עיין אוה"ת שם (ע' אקלד. אקמא). המשך

תעריב ח"א פקמ"ג. ס"פ רכ.

(39) ראה ליקוט פירושם כו' לתניא פ"ב (ע' רכט. רלה).

„שלוחו של אדם — העליון“⁴² — כמותו,“ און „כמותו דהמשלח ממש“⁴³.

און ווי גערעדט כמה פעמים, אז דער העכסטער אופן אין שליחות איז, אז נישט נאָר מעשה השליח, אָדער אפילו דער כח העשי' שלו, איז זיך מתייחס צום משלח, נאָר כללות מציאותו של השליח איז „כמותו דהמשלח ממש“ (ובדרך ממילא ווערט דער מעשה השליח פאָרעכנט ווי מעשה המשלח).

[נאָר אפפ"כ איז דאָס נישט בדומה צו אַן עבד⁴⁴ וואָס איז נישט קיין מציאות בפני עצמו כלל — כל גופו איז קנוי לרבו; משא"כ ביי אַ שליח — אפילו אין דעם העכסטן אופן פון שליחות, וואָס דער שליח עצמו (נישט נאָר זיין מעשה אָדער כח העשי') איז „כמותו דהמשלח ממש“ — איז עס נאָר בשייכות צו דעם ענין השליחות (ע"ד ווי „גוף לפירותיו“), אָבער נישט בנוגע לשאר עניניו].

קומט אויס, אַז יעדער איד האָט דעם כח צו איבערגעבן כללות מציאותו צום אויבערשטן, אויף זיין אַ שליח ה' דורכ-צופירן כוונת הבריה, וואָס דורך דער „הקנאה“ כללית (עכ"פ באופן פון „גוף לפירותיו“), ווערן בדרך ממילא אַלע זיינע פרטי עשיותיו (ודיבוריו ומחש-בותיו) „קנויים“ לה', מתאים לרצון המשלח.

ו. אין דעם איז דער רמב"ם מחדש נאָכמער, אַז „דין ההקדש . . אינו כדון ההדיוט בקנייתו, שאילו אמר אדם כל מה שתלד בהמתי יהי' הקדש . . חייב

ווייל אַ בינוני האָט אַ שליטה אויך אויף די מדות“⁴⁵ וכו' פון דעם יצר הרע, נאָר נישט אויף די עצם המדות כש' לעצמו, נאָר בלויז ביחס צו זייער התפשטות „פירות“⁴⁶ אין מחשבה דיבור ומעשה.

און דאָס איז דער ענין פון „מקנה גוף לפירותיו“ אין עבודת האדם:

אפילו אויב מ'האַלט נישט ביי דער דרגא צו קענען איבערמאַכן דעם עצם פון די מדות וכו' שלבבו (אַז מ'זאַל בכלל נישט האָבן קיין תאוות וכו') — איז עס אָבער בכחו צו פועל זיין (אַ כפ"י כו') אויף זיינע מדות וכו' עכ"פ בשייכות צו זייער „התפשטות“ („גוף לפירותיו“): און דעמאַלט זיינען אויך „פירותיו“ (מחשבות דיבורים ומעשים) שלא באו לעולם קנויים להשם — ער איז אין אַ מצב פון „לא יעבור לעולם“.

ה. אין אַנדערע ווערטער מיינט עס:

אע"פ אַז נישט יעדערער קען צוקומען צו דער דרגא פון „עבד ה'", וואָס „גופו קנוי“ להשם — איז אָבער יעדער איד אַ שליח פון אויבערשטן וואָס האָט די כוחות דורכצופירן כוונת הבריה לעשות לו ית' דירה בתחתונים, ווייל

(40) ולכאורה גם הבינוני שמצד עומ'ש (ראה לעיל הערה 29) נאמר עליו „ולא יעבור לעולם“ (אע"פ שהרע הוא בתקפו ומושל עליו רק מצד העול). וראה ד"ה ואלה המשפטים תשל"ח פ"ה (סוה"מ — מלוקט ח"א ע' שט).

ואולי יש לומר, דמכיון שיש לו שליטה על לבושי הנפש (היינו כח המחזירם שלו) ה"ז כמו מקנה „גוף לפירותיו“ (ראה לעיל סעיף ב).

אבל עיקר הענין ד„גוף לפירותיו“ הוא בזה שיש לו שליטה על (התפשטות) המדות דנפח"ב — כי הנפש עצמה היא „עשר בחינות“, השכל ומדות (תניא רפ"ב). וראה לקו"ת ויקרא ביאור לד"ה ולא תשביט פ"א. (ועוד) ולא לבושי הנפש, ושם „לבושי מוכיח“.

(42) ראה לקו"ת ויקרא (א, ג).

(43) ל' הלכות שם.

(44) ראה בארוכה לקח טוב להר"י ענגל בתחילתו.

(45) ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 303.

(41) ראה המשך תער"ב שם.

דאקעגן ענינים פון תומ"צ זיינען מלכתחילה פעולות שמצד הנשמה. דער יצה"ר פראוואט נאָר שטערן דעם אידן צו מקיים זיין די מצוה. און די עשיית המצוה קומט דורכדעם וואָס די נשמה איז כופה דעם יצר, ביז צו "תשש יצרו"⁴⁹, כדי זי (די נשמה) זאל קענען מקיים זיין די מצוה⁵⁰.

און דאָס איז דער טעם החילוק פון "הדיוט" און "הקדש":

בשעת אַ איד נעמט אַן החלטות טובות בשייכות צו די דברי הרשות שלו ("קניית הדיוט"), איז וויבאלד אַ די ענינים זיינען בעיקרם פעולות פון גוף ונפש הבהמית — און דער אדם האָט נאָך נישט קיין שליטה אויפן "גוף" פון זיין יצה"ר — האָט זיך דאָ נישט אויפגעטאָן קיין חיוב, "ושעבוד", ווייל ס'איז אַ זאך וואָס איז נישט בבעלותו⁵¹:

מִשְׁאֲכֵכֵי בְעִנְיֵי הַקֹּדֶשׁ — תּוֹרָה וּמִצְוֹת — וְעֵלְכֶם זֵינְעֵן בְּעִקְרָם פְּעוּלוֹת שֶׁל הַנִּשְׁמָה (מ'דאַרף נאָר מבטל זיין דעם שטערן פון יצר הרע) — איז די החלטה טובה גופא שמצד הנשמה שוין מחייב

לקיים דברו" — וואָס אין עבודה רוחנית י"ל אַז דאָס מיינט:

ווען איינער האָלט נישט אפילו ביי דער דרגא צו קענען דורכפירן דעם קניין "גוף לפירותיו" — ער האָט נישט קיין שליטה אויפן "גוף" פון זיינע מדות (אפילו נישט בשייכות "לפירותיו"), אַזוי אַז ער איז לכאורה נישט שייך צו "מקנה" זיין "פירותיו" (פעולותיו) שלא באו לעולם (ובמילא — ביי יעדער עשי' כו' דאַרף ער דורכגיין נאָך אַמאָל אַ מלחמה מיטן יצר אַז עס זאל זיין אַז עשי' כרצון קונן) —

איז במה דברים אמורים, בשעת עס רעדט זיך וועגן קניית הדיוט, וואָס "אין אדם מצווה להקנות" ד.ה. וועגן דברי הרשות של האדם; משא"כ ווען עס רעדט זיך וועגן "דין ההקדש", קדושה" דיקע ענינים, החלטות טובות אין ענינים פון תורה ומצוות (וואָס "הוא מצווה לקיים דבריו") — איז אין הכי נמי אַז קיין "קניין" טוט זיך נישט אויף בהחלטתו — בהחפצא (בהדבר שמחוץ לאדם), עס ווערט אָבער אויפגעטאָן אַ חיוב בהאדם — בהגברא (ובמילא אויך אַ סיוע ונתנת כח ועזר) לקיים דבריו.

און די הסברה אין דעם:

די⁴⁶ דברי הרשות של האדם זיינען בעיקרם פאַרבונדן מיט טבע (גופו ונפשו הבהמית, וועלכע איז צו זיי מתאוה מצד קיומו וחיותו)⁴⁷, נאָר דער נפש האלקית קען פועל זיין אַז די מעשים זאלן געטאָן ווערן "לשם שמים"⁴⁸. אָבער אויך דערנאָך, פאַר-בלייבן זיי "מעשיך"⁴⁸ (של האדם), דברי הרשות (ד.ה. פעולות שמצד הגוף כו').

(49) ל' הרמב"ם הל' גירושין ספ"ב (בהשעור דשיק זה — תשמ"ו). ע"ש.

(50) אלא מכיון שהנפח"א מתלבשת בנפח"ב, ועד "שבלעדו לא היתה נפח"א פועלת בגוף כלל" (תניא פליה), לכן, ע"י עשיית התומצ' דנפח"א מתבררים כחות של הגוף ונפח"ב.

(51) דגם בדבר שבא לעולם, אם הוא, דבר שאין ברשותו של מקנה אינו נקנה והרי הוא כדבר שלא בא לעולם (רמב"ם הל' מכירה פכ"ב ה"ה).

ולהעיר מדיה משיעין אותו להצ' (קיצורים והערות לתניא ע' מח) ועוד — נעתק בליקוט פירושים כו' לתניא פ"א ע' יז ואילך). דא"כ מהני שבועה להנשמה על הגוף והיצה"ר שזוהו דבר שאינו ברשותו כיכ ולא בא לעולם עדיין.

(46) בהבא לקמן — ראה לקו"ש חט"ו ע' 245-6.

(47) ראה תניא רפ"ו.

(48) אבות פ"ב מ"ב.

ז. ויהי רצון, אז דורך דעם עסק אין הלכות קנין, זאל מען זוכה זיין בקרוב ממש צום קיום היעוד⁵⁵ „ביום ההוא יוסיף אד' גו' לקנות את שאר עמו גו' — עס וועט מקוים ווערן דער „עד⁵⁶ יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית⁵⁷“, דער אויבערשטער וועט קונה זיין „עמו“ בשלימות⁵⁸,

און דורכדעם — אויך די אנדערע „קנינים“ וואס „קנה הקב"ה בעולמו⁵⁹“, ביז צום קנין פון „בית המקדש קנין אחד⁶⁰“, דעם ביהמ"ק השלישי, שיבנה במהרה בימינו ממש.

(משיחות ש"פ ויחי תשמ"ו,

אחש"פ-תשכ"ב)

ומשעבד די נשמה⁶¹ דורכצופירן די החלטה.

— א „הקנאה“ בפועל (בהחפצא של העשי) קען ניט זיין, ווייל דער יצה"ר קען אין דעם שטערן ובמילא איז ניטא קיין וודאות אז עס וועט קומען לידי פועל;

אבער לגבי הנשמה, וויבאלד אז זי איז מוכן בטבעה⁶² דורכצופירן די ענינים בפועל (היות אז זיי זיינען אירע פעולות, ס'איז „ברשותה ובבעלותה“) — איז חל אויף איר א חיוב ושעבוד לקיים דבריו (כאטש ס'איז עדיין לא בא לעולם — חוץ הימנה),

און א ציווי-און-חיוב פון תורה איז אויך כולל א סיוע ועזר מלמעלה, אז די נשמה זאל קענען זיך מתגבר זיין אויף די מניעות שמצד הגוף כו' און דורכ-פירן איר החלטה במעשה בפועל⁶³.

אדם . . לעניים . . זכו בהן העניים, שמפשטות הלשון משמע, שמכיון שנתחייב השכיב מרע לקיים נדרו — זכו בהן העניים (ולא רק שיש חיוב על היתומים ליתן להם). וראה נ"כ הרמב"ם שם. ואכ"מ.

(55) ראה סידור ש' חג המצות בסופו, תורח שמות סד"ה תפול עליהם (הגדול — רצד, א ואילך) ועוד — ד, עם זו קנית יח' בההעברה (ועלי' הב' שיהי לעת"ל.

(56) משא"כ בהגאולה מגלות בבל כו' — ראה מפרשים לישע"י שם.

(57) אבות פ"ז, י. וראה ד"ה חמשה קנינים (אזה"ת שבועות ע' קעז ואילך). וראה הנסמך בהערה 12. לקריש חל"ה ע' 39 ואילך.

(52) ראה סהמ"צ להצ"צ מצוה לדון במו"מ בסופה (לו, ב): משא"כ ישראל שהם חלק אלקה ממעל אלא שהגוף מסתיר כו'.

(53) ראה רמב"ם הל' גירושין שם.

(54) ראה סהמ"צ להצ"צ שם: מיד שנמשך כח ועזו מלמעלה להיות עוזרו . . בודאי יוגמר הקנין. ולהעיר מההמשך ברמב"ם כאן (בהלכה שלאח"ז — נעתק לעיל סעיף א) „והואיל והדבר כן אם צוה

בהר ב

א. מ'האט שוין פיל מאל גערעדט, אז רש"י בפירושו על התורה פאר-ענטפערט אלע שאלות וואס ווערן נתעורר בפשוטו של מקרא (און אין די ערטער וואו רש"י געפינט ניט קיין ענטפער (לויט'ן דרך הפשט) — זאגט ער „איני יודע" וכי'בי).

דארף מען לפ"ז האבן א ביאור:

אין אנהויב פון אונזער סדרה זאגט די תורה די דינים פון שמיטת קרקעות, און דערנאך — די דינים פון יובל (ובהמשך לזה — „וכי תמכרו גו' אל תונו גו'").¹ און נאך די דינים פון שמיטה ויובל כ' זאגט די תורה: ועשיתם את חוקותי גו' ונתנה הארץ פרי' גו' וכי תאמרו מה נאכל גו' וצויתי את ברכתי גו' וזרעתם גו'.

דארף מען פארשטיין: די שאלה „וכי תאמרו מה נאכל גו'?" שטעלט זיך דאך גלייך ביים לערנען די דינים פון שמיטה „ושבתה הארץ שבת לה' גו' שדך לא תזרע גו' לא תבצור גו'"; פארוואס פארענטפערט תורה די שאלה פון „מה נאכל" ערשט לאחרי די דינים פון יובל? (און אויך — „וכי תמכרו גו' אל תונו גו'")?

— ווען דער ענין וואלט געווען ניט באופן של שאלה („וכי תאמרו מה נאכל

גו' והתשובה — „וצויתי גו'"), וואלט מען געקענט פארענטפערן אז וציוויתי גו' קומט בהמשך צו די ברכות וואס דער אויבערשטער זאגט צו אידן פאר מקיים זיין די מצות פון שמיטה ויובל? („ועשיתם את חוקותי גו'") — „וישבתם על הארץ לבטח ונתנה הארץ פרי' גו' וצויתי את ברכתי גו' ועשת את התבואה לשלש השנים";

וויבאלד אבער די תורה איז דא אויסן צו אראפנעמען די שאלה „וכי תאמרו מה נאכל", האט מען דאס געדארפט באווארענען באלד ווען די שאלה ווערט נתעורר (גלייך באם אנוואגן דעם דין פון שמיטה²).

עס זיינען פאראן מפרשים וואס לערנען, אז די פסוקים „וכי תאמרו גו' וצויתי את ברכתי גו' לשלש השנים" באציען זיך (אויך) אויף יובל (שלאחר שמיטה), וואס דעמאלט טאר מען ניט אקערן און זייען כ' צוויי יאר נאכ-אנאנד (שנת השמיטה און שנת היובל), און אויף דעם זאגט תורה „וצויתי את ברכתי גו' לשלש השנים" — און דער-

(7) להעיר מפרשי עה"פ (שם, יח) שבעין שמיטה כ' כנגד שבעים שמיטות כ' — ולא הזכיר „יובל". אבל ראה פרשי בחוקותי (כו, לה). כנגד ע' שנות השמיטה ויובל כ"י (ע"ש החשבון). ולהעיר מאברכנאל פרשתנו כאן (בסוף, הדרך הג') „היובל בכלל השמיטות הוא".

(8) אבל אין להקשות מדוע לא נאמר זה בציווי על שמיטה לעיל בפ' משפטים (כג, יא) או פ' תשא (לד, כא) — כי שם נאמר הציווי רק בכללות (וראה רש"י רמב"ן ועוד ריש פרשתנו).

(9) ראב"ע (שם, יז), רמב"ן (שם, כ), אברבנאל (בדרך הא', והטענה הג'), ועוד.

(1) פרשי תולדות כח, ה. ועוד (נסמנו בלקו"ש ח"ה ע' 1 הערה 2 בשוה"ג).

(2) כה, יד ואילך.

(3) שם, יח ואילך.

(4) שם, כ.

(5) שם, ב"ה.

(6) כמו שהקשה באלשיך כאן. ועוד.